

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS KORMÁNYZÁSTANI
KUTATÓMŰHELY

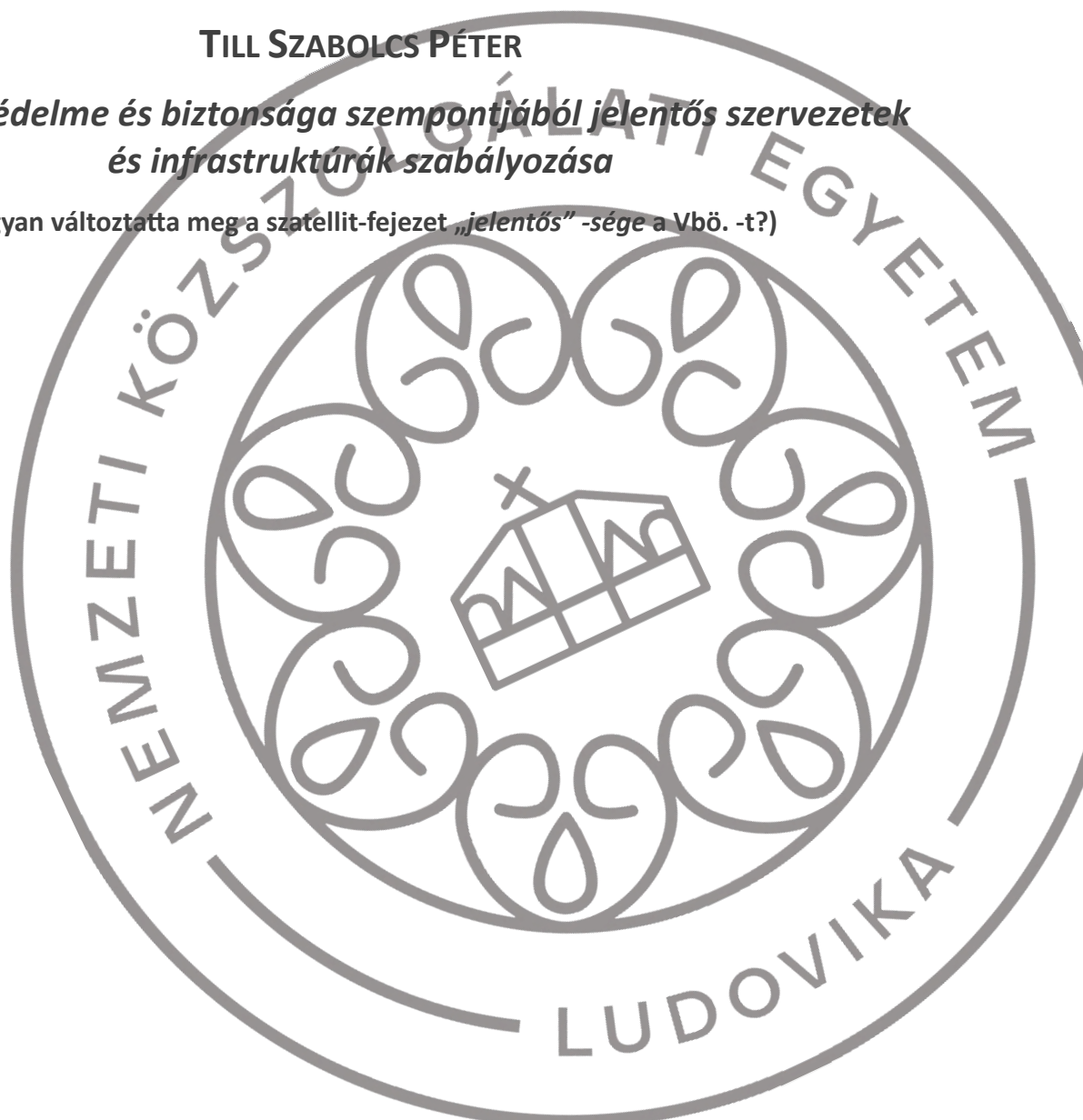
VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS
KORMÁNYZÁSTANI MŰHELYTANULMÁNYOK

2025/4.

TILL SZABOLCS PÉTER

*Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek
és infrastruktúrák szabályozása*

(Hogyan változtatta meg a szatellit-fejezet „jelentős” -sége a Vbö. -t?)

Rólunk

A műhelytanulmány (working paper) műfaja lehetőséget biztosít arra, hogy a még vállaltan nem teljesen kész munkák szélesebb körben elérhetővé váljanak. Ezzel egyrészt gyorsabban juthatnak el a kutatási részeredmények a szakértői közönséghez, másrészt a közzététel a végleges tanulmány ismertségét is növelheti, végül a megjelenés egyfajta védettséget is jelent, és bizonyítékot, hogy a később publikálandó szövegben szereplő gondolatokat a working paper közzétételekor a szerző már megfogalmazta.

A Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok célja, hogy a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely küldetéséhez kapcsolódó területek kutatási eredményeit a formális publikációt megelőzően biztosítsa, segítve a láthatóságot, a friss kutatási eredmények gyors közzétételét, megosztását és a tudományos vitát.

A beküldéssel a szerzők vállalják, hogy a mű megírásakor az akadémiai őszinteség szabályai és a tudományosság általánosan elfogadott mércéje szerint jártak el. A sorozatban való megjelenésnek nem feltétele a szakmai lektorálás.

A műfaji jellegből adódóan a leadott szövegekre vonatkozó terjedelmi korlát és egységes megjelenési forma nincs, a szerzőtől várjuk az absztraktot és a megjelentetni kívánt művet oldalszámozással, egységes hivatkozásokkal.

A szerző a beküldéssel hozzájárul, hogy a művét korlátlan ideig a sorozatban elérhetővé tegyük, továbbá vállalja, hogy a working paper alapján megírt végleges szöveg megjelenési helyéről a szerkesztőséget legkésőbb a megjelenéssel egy időben értesíti.

A kiadvány ötletét az MTA Jogtudományi Intézet Act Working Papers sorozatának sikeréből merítettük.

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2025/4.

Szerző:

Dr. Till Szabolcs Péter

Szerkesztő:

Dr. Kádár Pál

Kiadja

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

Kiadó képviselője

Dr. Kádár Pál

ISSN szám

2786-2283

A kézirat lezárva: 2025. június 30.

Elérhetőség:

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

1441 Budapest, Pf.: 60

Cím: 1083 Bp., Ludovika tér 2.

Központi szám: 36 (1) 432-9000

AZ ORSZÁG VÉDELME ÉS BIZTONSÁGA SZEMPONTJÁBÓL JELENTŐS SZERVEZETEK ÉS INFRASTRUKTÚRÁK SZABÁLYOZÁSA

(Hogyan változtatta meg a szatellit-fejezet „jelentős” -sége a Vbö. -t?)

1. Bevezetés¹

A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Vbö.) 2022. november 1-i hatályba lépése óta sokszor módosult, azonban az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és infrastruktúrák szabályozására hivatott V/A. fejezet² (a továbbiakban: szatellit fejezet³) beépülése volt az első alkalom, amely a törvény szerkezete vonatkozásában is következményekkel járt. Az nem kivételes a Vbö. szempontjából, hogy az egyes szabályozási elemek részletezettsége vagy utalásként szerepeltetése eltér, azonban az a szabályozási mód, amely szerint *a kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló 2024. évi LXXXIV. törvény* (a továbbiakban: Kszetv.) módosító rendelkezései folytán e törvény előírásainak szűkített érvényesülése jelenik meg a védelmi és biztonsági szempontból jelentős szervezetek és infrastruktúrák jogviszonyai körében, végső soron a Vbö. jogrendszer elfoglalt helyét is érintő szabályozási korrekció. Így a Vbö. hasonló behatást szenvedett el, mint amilyen tervezett volt a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló korábbi honvédelmi törvény esetében a Vbö. -höz kapcsolódva. Az összehasonlítás következményi oldalról ugyanakkor annyiban eltérő, hogy a 2022. november 1-jével hatályba lépett, *a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. törvény* (a továbbiakban: Hvt.) a Vbö. következtében terjedelmileg szűkült, a 2025. január elsejei hatályba lépésű szabályok a Vbö. új szabályozási tartalmának beépülését eredményezték a szatellit fejezeten túl elsődlegesen az értelmező rendelkezések rendszerét érintve.

E tanulmány – kapcsolódva a TKP kutatások 2024. évi vizsgálatai körében megvalósult, és a *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok* sorozatban megjelent dogmatikai, a kormányzati válaszok értékelésére irányuló, valamint ezek alkotmánybírósági kontrollját elemző kutatásokhoz – ezúttal nem a honvédelmi alkotmányosság, valamint a védelmi és biztonsági kontextus párhuzamos szerepét értékeli, sokkal inkább a korábban belügyi-katasztrófavédelmi értelmezési tartományban érintett létfontosságú rendszerelemek szabályozási

¹A szerző köszönetét nyilvánítja Hauberl Melinda és Korsós Petra kézirat véglegesítése során tett észrevételeiért.

² V/A. fejezet Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrák; 43/A. – 43/N. § alcímrendje: 14/A. Általános szabályok, 14/B. Az eljáró hatóságok, 14/C. Különös szabályok.

³ Az V/A fejezet a kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló törvény nélkül végrehajthatatlan szabályokat tartalmaz, funkciója voltaképpen leginkább az eltérő rendelkezésekre emlékeztet.

rendszerének megváltozását elemzi. Utóbbi körben részben jelentőséget nyer a honvédelmi kontextus is, mint az az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és infrastruktúrák atipikus, extenzív módon megjelenő megvalósulási módja: a különös részi törvényi fejezet saját különös része.

A vizsgálat során a Kszetv., valamint a *Magyarország kiberbiztonságról szóló 2024. évi LXIX. törvény* (a továbbiakban: Kiberbizttv.) védelmi és biztonsági szabályrendszer vonatkozásában meglévő kapcsolódásait is első olvasatban értékelnünk szükséges azon túl, hogy kutatásunk fókuszja az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrák és szervezetek szabályozása. E két vizsgálati irány kutatási célja összességében a szatellit fejezet Vbö. egészéhez viszonyított jelentőségének feltárására irányul, a törvény monográfiájának⁴ kiegészítéseként is hasznosítható.

Az a kodifikációs döntés, hogy a Vbö. kiegészítése a kritikus infrastruktúrákat érintő jogharmonizáció egyik eszközévé vált, nem volt eredendően adott kötelezettség. A szabályozói választás leírásának elméleti mintájaként „a golyó és tál modellje”⁵ szolgálhat, amely egy rendszer külső körülményeiben megváltozó környezeti kihívásokra adott eltérő válasz-opcióit írja le. Ennek során a rendszer a 3 eltérő módon reagálhat: megpróbálhat ellenállni a kihívásoknak, alkalmazkodhat, vagy átalakulhat. „A **határok meghúzása** a rendszer ontológiájának alapvető előfeltétele – a rendszer és a rendszer határainak fogalmi követelményeinek csökkentése a **reziliencia alkalmazhatósága érdekében a reziliencia fogalmának elmosódását eredményezheti**, ami kevésbé tudományossá teszi azt.”⁶

A szabályozási folyamat során megfogalmazási szempontból a jelzők értelme és használati módja is önálló vizsgálatot igényel, mivel a „*létfontosságú*”, „*kritikus*” és „*jelentős*” megjelölések szabályozási szerepe eltér a mindennapi használat szerinti fontosságuktól: a *jelentős*-ség, a

⁴ Kádár Pál (szerk.): *A védelmi és biztonsági szabályozás magyarországi reformja*; Ludovika Egyetemi Kiadó Bp. 2024.

⁵ „A **rezilienciaelmélet** heurisztikus illusztrációjaként képzeljünk el egy márványgolyót egy tálban és egy vázát, melyeket asztalra helyezünk. Ezek két különböző rendszert képviselnek, a márványgolyó nyugalmi egyensúlyban van, és a tál alján mozdulatlanul marad. Ha az asztalt meglökjük, a golyó gurulni kezd, de e két edényen belül másképp viselkedik. (...) A **rezilienciaelmélet** tehát a **rendszerek zavarainak és az exogén és endogén folyamatokra adott reakcióinak konceptualizálása**, ami **három lehetséges eredményt eredményez: reziliencia (*resilience*), alkalmazkodás (*adaptation*) és átalakulás (*transformation*)**. A golyó a tálban **ellenállhat az exogén hatásoknak** és visszatérhet a kiindulási állapotába (**reziliencia**). Az így nyert tudásra alapozva a tálát **le lehet cserélni** egy kíváncsibb, a zavaroknak ellenálló, magasabb peremmel rendelkező vázára, amely a reakciók módosításával csökkenti az átlendülés lehetőségét (**adaptáció**). Másrészt a golyó kieshet az adott tálból egy másik tálba, ami a golyót egy **másik rendszerbe helyezi**, megváltozott küszöbértékekkel és viselkedéssel (**átalakulás**). **Különböző zavarok eltérő eredményekre vezethetnek az egyes formáknál**, hiszen egy erős szél felboríthatja a vázát, de a tálát nem, vagy egy földrengés kiugraszthatja a golyót a tálból, de a magas vázából nem.”

J. B. Ruhl: „General design principles for resilience and adaptive capacity in legal systems-with applications to climate change adaptation” *North Carolina Law Review* 2011/5. 1373. Idézi: Goto Erik – Lőrincz Viktor Oliver: **Reziliencia, alkalmazkodás, kognitív modellek és a jog**; In: Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.) *A magyar jogrendszer rezilienciája 2010–2020*, ORAC Kiadó Kft., 2022. 97. (Kiemelés a szerző által hozzáadva).

⁶ Goto – Lőrincz Im. 100. (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

szatellit fejezet kulcskategóriája a szabályozásban nem tekinthető a legenyhébb fokozatnak. A szatellit fejezet értékelése során ezért a tanulmány

- először a jogharmonizációs feladvány megoldási módját írja le,
- ezt követi a *jelentős* kifejezés mindennapi és jogi értelmezési tartományának feltárása a védelmi és biztonsági kontextussal érintkező jogszabályokban,
- majd a következő fejezet a szatellit fejezet 5W+H⁷ metodika alapján történő értékelését veti össze a *golyó és tál* modelljéből kiválasztott domináns szabályozási mozzanat értékelésével azért, hogy
- a záró gondolatok körében a megvalósult harmonizációs megoldás fenntarthatósága vonatkozásában is megállapításokat tehessen.

2. A rendszer kiinduló állapota és a jogharmonizációs szabályozási feladat értékelése

A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény (a továbbiakban: Lrtv.) fogalom-meghatározásokat tartalmazó 1. § - ában,⁸ tehát a jogharmonizációs folyamat kiindulópontján többször megjelent a „jelentős” kifejezés: valamennyi előfordulás közös használatát a hatás/következmény nagyságának értékelése alapozta meg, amelynek aspektusai egyaránt megjelentek hazai, uniós, illetve általánosságban az esemény rendkívüliségét megalapozó értelemben. Valamennyi előfordulásban tehát a kiterjedtség a jelentőség értékelésének tárgya.

Az Lrtv. -től kiinduló 2024-es szabályozási feladat részlegesen jogharmonizációs kötelezettségként volt azonosítható, amelynek elsődleges viszonyítási pontja *az Európai Parlament és az Európai Tanács 2022. dec. 14-i (EU) 2022/2557 irányelve a kritikus szervezetek rezilienciájáról és a 2008/114/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről* (a továbbiakban: CER irányelv). Másodlagos viszonyítási pontként – a parlamenti értékelési fázis szempontjából is – értékelhető a védelmi és biztonsági stratégiai dokumentumok hangsúlyeltolódása, a biztonsági

⁷ Jaydee Reyes (2023): A Comprehensive guide to the 5W1H Method.

⁸ „f) *európai létfontosságú rendszerelem*: e törvény alapján nemzeti létfontosságú rendszerelemmé kijelölt olyan létfontosságú rendszerelem, amelynek kiesése **jelentős hatással lenne** – az ágazatokon átnyúló kölcsönös függőségből következő hatásokat is ideértve – **legalább két EGT-államra**, (...)

j) *létfontosságú rendszerelem*: az 1. mellékletben meghatározott ágazatok valamelyikébe tartozó szolgáltatás, eszköz, létesítmény vagy rendszer olyan rendszereleme, továbbá azok által nyújtott szolgáltatások, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – így különösen az egészségügyhöz, a lakosság személy- és vagyonbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához, az ország honvédelméhez, – és amelynek kiesése e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt **jelentős következményekkel járna**, (...)

k) *nemzeti létfontosságú rendszerelem*: e törvény alapján kijelölt létfontosságú rendszerelem, amelynek kiesése a létfontosságú társadalmi feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt **elsősorban Magyarországon lenne jelentős hatással**, (...)

m) *rendkívüli esemény*: olyan külső vagy belső behatás, amely a kijelölt nemzeti vagy európai rendszerelem rendeltetésszerű működését, üzemfolytonosságát **jelentős mértékben veszélyezteti**, akadályozza, és amely megfelel jogszabályban foglalt kritériumoknak...” (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

kihívások jelentőségének aktualizálási igénye.⁹ E felfogásban a feladat hangsúlya végső soron a *jobban, gyorsabban, komplexebben, hatékonyabban* szemlélettel összegezhető.

A kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló T/9707. számú törvényjavaslat eredetileg benyújtott indokolása,¹⁰ és a végleges előterjesztői indokolás¹¹ sem törekedett fokozatossági szempontból megkülönböztetni a létfontosságú, kritikus és jelentős fogalmakat: végső soron a létfontosságú rendszerelemek jogutódjává viszont két kategória, a kritikus infrastruktúrák valamint a védelmi és biztonsági szempontból jelentős ágazati infrastruktúrák együttese vált.¹² A szabályozás a szervezeti és az infrastrukturális szintet is elkülöníti: a korábbi létfontosságú rendszerelem, az új közelítésben az infrastruktúra üzemeltetője válhat kritikus vagy jelentős szervezetté. A kritikus infrastruktúra – létfontosságú rendszerelem viszonyrendszerre így nem egyszerűsíthető le a szabályozás folytán beállt jogutódlási fogalomváltásra, ellentétben az Lrtv. 2012-es beazonosításával.¹³ E kritikus/jelentős szabályozási koncepciók kettősség valószínűsíthetően az előkészítés viszonylag kései stádiumában jelent meg egyes ágazatok és

⁹ „A kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó **alapvető stratégiai feladatokat** a Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló kormányhatározat (1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat) tartalmazza. Ebben rögzítésre került, hogy a **nemzeti létfontosságú infrastruktúra védelme a vonatkozó jogszabályokban előírt követelményeknek megfelelően megoldott**, azonban a **lehetséges ellenfelek támadó kapacitásainak növekedésével további folyamatos fejlesztésre** van szükség. A stratégia a kiberbiztonság kérdését, az **infokommunikációs rendszerek védelmét** is kiemelten kezeli (Bodó 2023).” Bodó Attila Pál: A kiberbiztonsági stratégia módosításának kérdései: kihívások és lehetséges válaszok egy változó világban, *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok* 2023/5. Idézi: Dr. Tóth Melinda (szerk.): *Létfontosságú rendszerek védelme; Infójegyzet* 2024/25. Országgyűlés Hivatala 2024. október 31. 2. (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

¹⁰ www.parlament.hu/irom42/09707/09707.pdf

¹¹ www.parlament.hu/irom42/09707/09707ind03.pdf

¹² Az általános indoklás utolsó bekezdése mindkét változatban: „Az új törvényi szabályozás kizárólag a CER irányelv alapján kötelező jelleggel átültetendő ágazatokra, alágazatokra terjed ki. Ennek eredményeként olyan szervezetek, infrastruktúrák nem kerülnek be a szabályozás hatálya alá, melyek jelenleg kijelölt létfontosságú rendszerelemek, vagy Magyarország működéséhez elengedhetetlenek, ezért indokoltta vált *a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény* (a továbbiakban: Vbö.) hatálya alatt egy olyan szabályrendszer kidolgozása, amely a továbbiakban is biztosítja a kieső ágazatokba tartozó szervezetek, infrastruktúrák védelmi szintjének fenntartását.”

¹³ „A **létfontosságú rendszerelem** (korábban kritikus infrastruktúra) az eszköz, létesítmény vagy rendszer olyan rendszereleme, amely **elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához** és amelynek **kiesése** e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt **jelentős következményekkel** járna.” Közzolgálati Online Lexikon / Létfontosságú rendszerelemek szócikk (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

alágazatok elkülönítésével,¹⁴ mivel annak még a parlamenti felkészülést elősegítő kiadványban¹⁵ sincsen nyoma.

Hasonló módon nem exponált a jelentős és létfontosságú fogalmak köznapi és jogi értelmezési tartományának eltérése sem. Míg Bodó Attila Pál hivatkozott tanulmányának megközelítése az új típusú kihívásokra fókuszálással inkább dinamikus megközelítésű, Mógor Judit és Angyal István hivatkozott értékelése inkább a bonyolult kapcsolódások hálójából kialakuló

¹⁴ „...A Vbő. szerinti, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrák ágazatai, alágazatai:

Egészségügyi ágazat: mentési tevékenység, egészségügyi tartalékok alágazatok

Gyártás ágazat: elsődleges fémgyártás, gépgyártás, elektromos berendezések, készülékek és alkatrészek gyártása, közlekedési eszközök gyártása, vegyipar, máshova nem sorolt gyártói tevékenység alágazatok

Honvédelem ágazat: honvédelmi szempontból fontos rendszerek és létesítmények, védelmi ipar alágazatok

Hulladékgazdálkodás ágazat: települési nem veszélyes hulladék gazdálkodás és veszélyes hulladékgazdálkodás alágazatok

Infokommunikációs technológiák ágazat: postai szolgáltatások, IKT-szolgáltatások irányítása, futárszolgáltatás, digitális szolgáltatók alágazatok

Közigazgatás ágazat: központi kormányzati közigazgatás, rendvédelmi szervek alágazatok

Közlekedés ágazat: logisztika alágazat

Pénzügy ágazat: adó- és vámigazgatás alágazat

Víz ágazat: árvízi védművek, műtárgyak és tározók alágazat

A fenti ágazatok, alágazatok köréből kijelölésre kerülő, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezeteket, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrákat- az azonos védelmi szint biztosítása érdekében - ugyanazon jogok illetik meg, illetve ugyanazon kötelezettségek terhelik, mint a kritikus szervezeteket, illetve kritikus infrastruktúrákat, ezért a Vbő. úgy rendelkezik, hogy az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetekre, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrákra a kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló törvény rendelkezései az irányadóak azzal, hogy nem alkalmazhatók a törvénynek az Európai Bizottság felé történő adatszolgáltatásra, valamint az európai kritikus szervezetekre, európai kritikus infrastruktúrákra vonatkozó rendelkezései.

A Vbő-ben elhelyezésre kerültek a honvédelmi ágazatra vonatkozó kiegészítő és eltérő szabályok, amelyek biztosítják, hogy a honvédelmi érdekből a honvédelmi kijelölő hatóság mind a Vbő. hatálya alá, mind a kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló törvény hatálya alá tartozó ágazatok, alágazatok köréből kijelölhessen az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetet, infrastruktúrát.” Részletes indoklás 117-125. 127-128. §, 2. melléklet. 19.

¹⁵ „A létfontosságú intézmények azonosítása és védelmük javítása érdekében az első lépés a 2008/114/EK irányelv (a továbbiakban – az angol elnevezés rövidítése alapján – **ECI irányelv**) volt, amely elsősorban az **energiaágazatra és a közlekedésre** összpontosított. Az irányelv felülvizsgálata után került elfogadásra az új, a kritikus szervezetek rezilienciájáról szóló irányelv (EU 2022/2557 irányelv, ún. **CER irányelv**), amely **lényegesen kibővíti az kritikus fontosságú szervezetek körét**, így az többek között az egészségügy, az ivóvíz, a szennyvíz, az űrágazat és a közigazgatás létfontosságú szervezeteire is kiterjed.

A szabályozás a korábbi, a rendszerelem védelmére fókuszáló megközelítés helyett a **kritikus fontosságú szervezetek és az általuk nyújtott szolgáltatások üzemfolytonos működésének biztosításával kívánja erősíteni az ellenállóképességet** (Mógor–Angyal 2022). A **CER irányelv** célja az infrastruktúrák és **ágazatok közötti növekvő kölcsönös függőségek**, valamint a dinamikus **változó fenyegetettségű környezet** kezelése a **sebezhetőség csökkentése** és a **fizikai ellenállóképesség fokozása** érdekében.”

Tóth. Im. 1. (Kiemelés a szerző által hozzáadva.) Idézett mű: Mógor Judit – Angyal István: A létfontosságú rendszerek védelmére vonatkozó szabályozás fejlesztése, *Scientia et Securitas* Volume 3, 2022. 118-125. Az eredeti tanulmány a 121. lapon a 2020-as szabályozási fázisra vonatkoztatja a kiemelt megjegyzést.

statikus hatásrendszerre utal. E két megközelítés egyidejűsége mentén írhatók le az egyes szabályozások eltérő fogalomhasználati sajátosságai.

3. A „*jelentős*” kifejezés értelmezési tartományai és kapcsolódása a „*kritikus*” fogalomhoz

A Kszetv. Vbö. -t módosító részének részletes indokolása röviden úgy foglalható össze, hogy a kritikus szervezetek (és infrastruktúrák), valamint a velük azonos jogokat élvező, és – néhány kivételtől eltekintve – azonos kötelezettségekkel terhelt, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek (és infrastruktúrák) együtt fedik le a korábbi létfontosságú szervezetek (és rendszerelemek) fogalmát. Ebben a szabályozói megközelítésben irreleváns a *jelentős* és *kritikus* megjelölések egymáshoz viszonyítható tartalma, vagy a fontosságuk összevetése annak ellenére, hogy a két fogalom mindennapi értelme¹⁶ fokozatossági elemre utalna, ahol a kritikus kategória jelentősége elvártan nagyobb lenne, talán a jelentős fogalom „rejtett, sajátos értelemre” alapozott értelmezési fordulat kivételével.

Jogi szóhasználatban viszont – a védelmi és biztonsági kontextussal érintkező törvényi szabályozási területen is – a „jelentősnek” minősítés előfordulásai lényegesen gyakoribbak a „kritikusénál”, és azok fókuszai is eltérnek az egyes jogszabályokban és az uniós szabályozók fordításaiban.

Az *Alaptörvény* összesen négy előfordulásban a nagyságot/kiterjedést érinti a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése (36. cikk (6) bekezdés), a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon (38. cikk (2) bekezdés), illetve a körülmények jelentős változása esetében (53. cikk (3) és 54. cikk (6) bekezdés).

¹⁶ „*jelentős* [e-ë v. e-e] melléknév -en, -ebb [e, e] (kissé választékos)

1. Olyan <dolog, tett>, amelynek **fontos következménye, hatása van v. várható**; nagyon fontos, nagy jelentőségű. Jelentős esemény, győzelem, haladás, lépés, szerep. || a. Az **átlagos mértéket meghaladó**, tekintélyes, számottevő, jelentékeny. Jelentős eredmény, siker; jelentős írásmű.

2. **Fontos szerepet játszó**; hatása, eredményei következtében számottevő, tekintélyes. Jelentős író, költő, művész, zeneszerző; jelentős folyóirat, újság; **jelentős üzem**, város.

3. Számottevően, **figyelemre méltóan nagy; nagyon nagy**. Jelentős mennyiség, összeg, ráfizetés, veszteség; jelentős készletek; jelentős mértékben: figyelemre méltó mértékben. Jelentős mértékben javult a helyzet. A létszámot jelentős mértékben emelték.

4. (**ritka**) Olyan <kifejező mozdulat, megnyilatkozás>, amelynek **sajátos jelentése, rejtett értelme** van; jelentőségteljes, sokatmondó. Jelentős pillantás.”

„*kritikus* melléknév és főnév (**régies** írva: **criticus** is) I. melléknév -an, -abb ...

2. Olyan <helyzet, állapot, időszak, időpont>, amely vmiben **fordulatot hoz**, vminek menetét, **sorsát döntő módon alakítja**, befolyásolja, megszabja; fontos, nehéz, válságos, (sors)döntő. Kritikus helyzet, idő, óra. A kritikus pillanatban nem hagyta el lélekjelenléte. (...) Kritikus dolog; **kritikus esemény**, eset, ügy; a tanulmány kritikus helyén...”

Bárczi Géza – Ország László (vez. szerk.): **A magyar nyelv értelmező szótára I-VII. kötet** MTA Nyelvtudományi Intézet 2016. A jelentős és kritikus szócikkekhez kiemelés a szerző által hozzáadva.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.) két előfordulással a veszélyes tevékenység jelentős változtatását rögzíti (27. § (1) és 33. § (1) bekezdés).

A Hvt. utal a kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonra (54. §), az ingatlan rendeltetésszerű használatának jelentős mértékű akadályozására (57. § (3) bekezdés), a jelentős mértékben veszélyeztető fenyegetésekre (59. § (1) bekezdés I) pont) és a jelentős anyagi kár bekövetkeztének közvetlen veszélyére (60. § (3) bekezdés), országos jelentőségű termelési, ellátási szolgáltatásokra (110. § (3) bekezdés c) pont), valamint – kibervédelmi összefüggésben – a külföldről érkező jelentős támadás lehetőségére (88. § (6) bekezdés).

Az eddig felsorolt valamennyi előfordulás dominánsan vagyoni, termelési elemek kárveszélyével kapcsolatos nagymértékű akadályozások, behatások és kihívások vagy támadások következtében fellépő jelentős értékű visszaesésekként foglалhatók össze, ahol a fogalomhasználat a nagysághoz/fontosságához kapcsolódik.

*A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) és a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Nbtv.) esetében a tipikusan nagyobb méretű rendezvényre (Rtv. 46/E. § (1) bekezdés és 58. § (1) bekezdés g) pont) vagy ügyre (Nbtv. 8/A. § (1) bekezdés h) pont) utalás mellett megjelenik az érdekösszemérési aspektus (Rtv. 7/C. § (3) bekezdés, 7/D. § b) és c) pont, 66/A. § a) -c) pontok, 69. § (3) bekezdés, Nbtv. 9/C. § (2) bekezdés, 9/D. § (2) bekezdés b) és c) pont, 31/A. § (1) bekezdés c) pont és 55. § (1) bekezdés), valamint az időbeli dimenzió (Rtv. 7/E. § (1) bekezdés h) pont, Nbtv. 72/B. § e) pont ee) alpont és 52/L. § (6) bekezdés). E két törvény esetében tehát a *nagyságrend, az összemérhetőség és az időbeliség* szempontjából válhat a szabályozási tárgy jelentőssé.*

*Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény esetében az egyéni vagy makroszinten értékelte kiterjedtség (3/A. § c) pont, 40. § (2) bekezdés, 25. § (7) bekezdés, 205. § (1) bekezdés b) pont, 226. § (2) bekezdés) és időbeli reagálás (74/R. §, 79. § b) pont be) és bf) alpontok) aspektusát két további szempont egészíti ki – sajátos összemérési alakzatként – a kockázatok és mellékhatások számbavétele (98. § (2) bekezdés a) pont, 159. § (5) bekezdés b) pont, 135. § (2) bekezdés), valamint a kapcsolódó kutatás-fejlesztési tevékenység (146. § (2) bekezdés d) pont, 146/A. § (2) bekezdés c) pont, 150. § (3a) bekezdés, 159. § (1) bekezdés d) pont, 161. § (3) bekezdés, 219. § (1) bekezdés f) pont) megjelenítésével. *Mindez komplex érdekeltségi viszonyok jelentőségére utal a gazdasági versenytől a honvédelmi, valamint védelmi és biztonsági kontextusig terjedő módon.**

További eltérő hangsúlyú vonatkoztatási szempontunk lehet, hogy maga a CER irányelv magyar fordítása is többféle szöveggörnyezetben, 48 előfordulással visszatérő módon alkalmazza a „jelentős” jelzőt, a leggyakoribb fordulatban ráadásul a „kritikus” megfogalmazással is halmozva. Az irányelvi előfordulások az alábbi módon kategorizálhatók:

1. Ábra: a „jelentős” kifejezés előfordulása a CER irányelvben

Végső soron az első két sor, a különös európai (piaci) jelentőségű kritikus szervezet, illetve a szerep (piaci részesedés, fontosság) statikus olvasatú főcsoportként, a 3. és 4. sor kockázat (esemény, hatás, zavar, válság) illetve aktualizáltság pedig dinamikus főcsoportként összegezve bő 58%-os előfordulást biztosít a statikus megközelítés számára a CER irányelvben.

Ha a vizsgálatunk szempontjából legfontosabb három hazai törvény, a Vbő., a Kszetv. és a Kiberbizttv. „jelentős” -előfordulásait soroljuk be a fenti szempontrendszerek szerint, a *nagyság és fontosság-értelmű használat mindhárom törvény esetében domináns*, bár a nemzetközi elem és a relatív területen kívüliség szempontjai a kapacitásépítési cél mellett a Kiberbizttv. részlegesen eltérő hangsúlyait mutatja. A három törvény, mint a szatellit-fejezet és a kapcsolódó értelmező rendelkezések fő szabályozási környezete, mind a statikus/dinamikus szempontú, mind pedig a szabályozási tárgykör szerinti besorolás némileg eltérő hangsúlyú szabályozási tartalmat mutat:

Szempont	Vbő. ¹⁷	Kszetv. ¹⁸	Kiberbizttv. ¹⁹
Nagyság / fontosság	19. § (4) bekezdés, 28. § (3) bekezdés b) pont, 41. § (1) bekezdés	3. § 10. pont, 8. § d) és e) pont, 23. § (4) bekezdés 13. pont, 27. § (1) bekezdés	[3], 1. § (6) bekezdés 2-4. pont, 4. § 40-41. pont, 4. § 74. pont, 10. § (1) bekezdés, 24. § (5) bekezdés d) pont, 34. § (1) bekezdés, 40. § (1) bekezdés, 40. § (2) bekezdés c) pont, 57. § (7) bekezdés, 58. § (2) bekezdés, 60. § (4) bekezdés, 66. § (2) bekezdés, 67. § (1) bekezdés, 68 § (1) bekezdés, 69. § (3) bekezdés, 73. § (4) bekezdés, 74. § (1) bekezdés
Összemérés	4. § b) pont, 68. § (5) bekezdés, 73. § (6) bekezdés d) pont		
Kockázat / mellékhatás			
Időbeliség	5. § 15. pont h) alpont, 7. § (2) bekezdés		
K+F			

1. Táblázat: a „jelentős” kifejezések értelmezési tartományai a törvényekben (a dinamikus mozzanatok **vastag betűvel** szedve.)

Össességében tehát a 2024. évi, létfontosságú rendszerelemeket kiváltó jogharmonizáció súlyponti törvényei nem túl bonyolult kontextusba kapcsolták a Vbő. V/A. fejezetét: végső soron a *nagyság és fontosság* maradt a „jelentős” kifejezés domináns szabályozási értelme, azonban kétharmados előfordulásban a dinamikus szemlélethez igazítva. A fejezet legfontosabb kapcsolódási pontja a Vbő. további részeihez a módosult 42. § (4) bekezdés g) pont, amelyben a nemzeti ellenálló képesség fejlesztési elemeként azonos módon került kiemelésre a kritikus, valamint az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrák / szervezetek köre.²⁰ A továbbiakban ebből a kiinduló pontból értékeljük és bontjuk ki az 5W+H módszertan alapján az V/A. fejezetet és az értelmező rendelkezések azt megalapozó kiegészítését.

¹⁷ Az előfordulások sorrendjében **nagyság és fontosság**: az országos jelentőségű esemény a kormányügyleti rendszer szempontjából, a jelentős forgóeszköz készlethez fűződő gazdasági érdekek és az ingatlan jelentős mértékű romlása; **összemérés**: a védelmi és biztonsági cél jelentőségének elsődlegessége, az adatkéréssel elérni kívánt cél elérésének jelentős veszélyeztetése, és az ügyfél jelentős érdeksérelmének kizárása; **időbeliség**: a terrortámadás jelentős veszélye és a védelmi és biztonsági érdek jelentős sérelmével fenyegető késedelem.

¹⁸ Az előfordulások sorrendjében: az ellenálló képességi mátrix, mint a kockázat jelentőségére vonatkozó értékelés, a horizontális kritériumok körében a jelentős hatás, vagy jelentős rendszerszintű kockázat lehetősége, a villamosenergia-rendszer jelentős zavara, valamint a hat vagy több tagállamra kiterjedő jelentős hatás.

¹⁹ Az előfordulások sorrendjében **nagyság és fontosság**: jelentős károk okozása, szolgáltatás zavara jelentős hatással és jelentős rendszerszintű kockázat, a jelentős kiberbiztonsági incidenst, jelentős kiberfenyegetést eredményező jelentős vagyoni vagy nem vagyoni kár, a nagyszabású kiberbiztonsági incidens: másik országra kiterjedő jelentős hatása, az elektronikus információs rendszerek „*alap*”, „*jelentős*” vagy „*magas*” biztonsági osztályba sorolása, a jelentős biztonsági esemény, jelentős kiberfenyegetés, az „*alap*”, a „*jelentős*” és a „*magas*” megbízhatósági szintek, a jelentős szakértelemmel és erőforrásokkal rendelkező elkövetők, az állam, a gazdaság és a társadalom működése, biztonsága szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró elektronikus információs rendszer, az állam működése szempontjából a jelentőség mérlegelése, a jelentős hatás, jelentős kiberbiztonsági incidens, a külföldről érkező jelentős kibertámadás és a jelentős vagy nagyszabású kiberbiztonsági incidens.

²⁰ „42. § (4) A nemzeti ellenálló képesség fejlesztése tekintetében kiemelt szempont különösen (...)

g) a kritikus szervezetek és a kritikus infrastruktúrák, valamint az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrák ellenálló képessége és az alapvető szolgáltatások folyamatosságának biztosítása.”

4. A szatellit-fejezet értékelése az 5W+H módszertan alapján

Az értékelés során az 5W+H modell kiválasztásának indoka, hogy mind a honvédelmi, mind pedig a védelmi és biztonsági kontextusba tartozó szabályokat már korábban értékeltük²¹ e módszertan szerint, így a fejezeti szabályok elemzése alapján nyert tapasztalatok közvetlenül kapcsolhatók a korábbi következtetésekhez. E módszertan annyi rugalmasságot is megenged, hogy a kérdésfeltevések sorrendje nem feltétlenül kötött, így – a jelen esetben az alanyi és tárgyi kérdésfeltevés vonatkozásában – akár az átfedést, szorosabb kapcsolatot mutató értékelési szegmensek összevonását is lehetővé teszi.

A szabályozási rendszer értékelésére irányuló vizsgálat során az alábbi sorrendet követjük az alábbi célú kutatási kérdések feltárása érdekében:

- 4.1 Ki + Mit / Who + What? – a hatósági és az érintett szervezeti oldal;
- 4.2 Miért / Why? – az okozatossági elem;
- 4.3 Hol / Where? – a területiségi elv értelmezési tartományai;
- 4.4 Mikor / When? – az időbeliség jelentősége;
- 4.5 Hogyan / How? – a szabályozás módszere.

Ad 4.1 Who + What? / Ki + Mit? Hatósági centralizáció és honvédelmi különös szabályok

Elsődleges közelítésben az alanyi és tárgyi szegmens összevonása a módszertan szempontjából kifejezetten szokatlan megoldásnak tűnik. A szatellit-fejezet szabályozási tárgya szempontjából ugyanakkor csak az egyértelmű, hogy a hatóságok a szabályozás alanyi oldalához tartoznak, a szatellit-fejezet címét adó szervezetek és infrastruktúrák szabályozása ugyanakkor inkább tárgyi, mint alanyi szemléletet tükröz, praktikussá téve a két vizsgálati kérdés összevonását.

Utóbbi szempontból egy további egyszerűsítő összevonást is alkalmazunk az értékelés további részében: az infrastrukturális szegmenshez képest, a szervezeti szint kiemelését preferáljuk a annak érdekében, hogy a Vbö.-ben alkalmazott, megduplázott mennyiségű értelmező rendelkezések tartalmi elkülönítésére fókuszálhassunk, mivel az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és infrastruktúrák visszatérő szerepeltetése az értelmezhetőség rovására nehezítené el az értékelés megfogalmazását. Összességében minden jelentős infrastruktúra valamely jelentős szervezethez kapcsolható, utóbbiak a kijelölő hatósági határozatok címzettjei. A szervezeti szint hordoz alanyi elemeket, ráadásul valószínűsíthetően a nagyságrendek összevetése alapján egy megfoghatóbb számosságot is eredményez az egyszerűsítés.

²¹ Lásd: Till Szabolcs: A honvédelmi alkotmányosság tematikus trendjei és hangsúly-változásai I. (Érvek egy alternatív értékelési modell szükségessége mellett); Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2021/1. 7-42. és Kádár Pál – Till Szabolcs Péter: A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásának biztosítékai a Vbö. tükrében; In: Balogh András József (szerk.): Szemelvények a védelmi és biztonsági szabályozás reformja témaköréből; Ludovika Egyetemi Kiadó, Bp. 2024. 13-64.

Az alanyi kör hatósági szegmense általános kijelölő hatóságra²² és – hatásköri szempontból elkülönített különös szinten – honvédelmi kijelölő hatóságra²³ osztott. Szabályozási sajátosság, hogy a két fogalommeghatározás összefoglalását a kormányrendeleti kiutalással kiegészítve lényegében megismétli a 43/C. § (1) és (2) bekezdése. A kiutalás szerinti kapcsolódó szabályozás *az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenálló képességéről szóló 475/2024. (XII. 31.) Korm. rendelet* (a továbbiakban: 475/2024. Korm. rendelet), amely a kijelölő, ellenőrző és nyilvántartó hatósági feladatokat is a megfelelő kijelölő hatósághoz társítja, nevesítve a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot általános, illetve a honvédelmi minisztert honvédelmi kijelölő hatóságként.

A szervezeti csoportba kerülés az V/A. fejezet alapján kétlépcsős folyamat: a Vbö. 5. mellékletében foglalt ágazati, alágazati és tevékenység besorolása szerint releváns szervezetek az általános hatáskörű vagy a honvédelmi kijelölő hatóság 43/B. § (1) bekezdésén alapuló, az állampolgárok ellátásában vagy a nemzetgazdaság működtetésében betöltött szerepével indokolt, kijelölő döntése alapján kerülnek kijelölésre, elsődlegesen a korábbi létfontosságú szervezetként kijelöltség továbbvitelével. Ebből a szempontból tehát az előzményi szabályozási kérdés az 5. mellékleti lista kiterjedtségéé és teljességéé: a lista túlterjeszkedett a korábbi, Lrtv. szerinti kijelöléseken, mint például a gyártás máshová nem sorolt tevékenységi alágazata vonatkozásában, a közigazgatás folytonossága szempontjából ugyanakkor a központi kormányzat egyetlen, társadalombiztosítási adminisztrációs alágazata esetében megkérdőjelezhető módon szűknek tűnik még a többi irányelvi érintettségű közigazgatási alágazati szolgáltatás Kszetv. 1. melléklet 52-56. sora szerinti listájára figyelemmel is.²⁴

Differenciáltabban megvalósuló besorolást eredményez a honvédelmi kijelölés, mivel – annak részeként – nemcsak a honvédelmi ágazaton belüli, vagy egyéb szempontból ki nem jelölt, de a honvédelmi feladatokhoz hozzájáruló szervezet kerülhet kijelölésre, hanem – a kettős kijelölés útján – a más okból már kijelölt jelentős infrastruktúrák üzemeltetése mellett a Kszetv. hatálya alá tartozó kritikus infrastruktúrák honvédelmi relevanciája is értékelést nyerhet.²⁵ A

²² 5. § E törvény alkalmazásában

31. *általános kijelölő hatóság*: az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezet, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúra kijelölésére, a kijelölés fenntartására, vagy a kijelölés visszavonására irányuló közigazgatási hatósági eljárás lefolytatására kormányrendeletben kijelölt hatóság, amely a honvédelmi ágazati kijelölő hatóság kijelölési eljárása során az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott esetekben szakhatóságként is közreműködik,

²³ 5. § E törvény alkalmazásában

33. *honvédelmi ágazati kijelölő hatóság*: az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi kijelölésű szervezet, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi kijelölésű infrastruktúra kijelölésére, a kijelölés fenntartására, vagy a kijelölés visszavonására irányuló közigazgatási hatósági eljárás lefolytatására kormányrendeletben kijelölt hatóság.

²⁴ Központi kormányzati közigazgatás, központi nyilvántartások kezelése és üzemeltetése, központi elektronikus szolgáltatás, polgári célú térképészet, állami futárszolgálatok.

²⁵ „5. § E törvény alkalmazásában (...)

honvédelmi szempontból kötelezetté válás szempontrendszerét a 475/2024. Korm. rendelet határozza meg.²⁶ Összességében az értékelési szempontok kiemelése a hazai és szövetségi kötelezettségekkel összefüggő honvédelmi feladatok körében egyaránt lehetővé teszik a szervezeti kijelölést.

Ad 4.2 Why / Miért? – az okozatossági elem

Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetekre vonatkozó szabályozás magja e kérdésfeltevés, amelynek válasza közvetlenül kapcsolódik a CER irányelv – (11) preambulum-bekezdésben rögzített – harmonizációs korlátjához, amely az uniós szinten nem érinthető nemzeti feladatok ellátásába való be nem avatkozás elvét rögzíti. Bár hangsúlyozottan uniós kompetencia a kivételi határok leszűkítő értékelése, de a **nemzetbiztonság** és a **védelem** vonatkozásában fennálló nemzeti felelősségek magja a harmonizációs kötelezettségtől, valamint az ebből leszármaztatott adatszolgáltatási kötelezettségek alól védett.²⁷

19. az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúra: az általános kijelölő hatóság vagy a honvédelmi ágazati kijelölő hatóság által kijelölt olyan eszköz, létesítmény, építmény, berendezés, hálózat, rendszer, vagy ezek része, amely az alapvető szolgáltatás nyújtásához szükséges,

20. az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi ágazaton belüli infrastruktúra: az az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúra, amelyet honvédelmi ágazati kijelölő hatóság jelölt ki honvédelmi ágazatban, (...)

24. az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi kijelölésű infrastruktúra: az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi ágazaton belüli infrastruktúra és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi ágazaton kívüli infrastruktúra, (...)

28. az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős kettős kijelölésű infrastruktúra: az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúra, melyet a honvédelmi ágazati kijelölő hatóság is kijelölt, valamint az a kritikus infrastruktúra, melyet a honvédelmi ágazati kijelölő hatóság a 43/N. § alapján is kijelölt,”

²⁶ „29. § (2) Honvédelmi szempontból fontos **létesítmény, infrastruktúra, eszköz, informatikai rendszer üzemeltetése, szolgáltatás biztosítása** vonatkozásában az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúráként jelölhető ki az olyan infrastruktúra,

a) amelynek kiesése a honvédelmi ágazat működésképtelenségét vagy (...) csak a honvédelmi érdek aránytalanul nagy sérelmével helyettesíthető,

b) amely szerepel az ország védelmével kapcsolatban kidolgozott tervekben, és (...) csak a honvédelmi érdek aránytalanul nagy sérülésével helyettesíthető,

c) amelynek kiesése a Befogadó Nemzeti Támogatás (...) végrehajthatóságát jelentősen veszélyezteti, vagy abban súlyos zavart okoz, és (...) az érintett felek érdekeinek aránytalanul nagy sérelmével helyettesíthető,

d) (...) kiváltása, vagy helyettesítése hosszabb ideig tart, mint amennyit a honvédelmi ágazat súlyos képességvesztés nélkül el tud viselni,

e) amely a NATO szövetségi rendszer Magyarországon lévő rendszerleme, és védettségének sérülése, (...) jellemzőjének negatív változása a szövetségi rendszer (...) működésképtelenséget okoz,

f) amely (...) Nemzeti Intézkedési Rendszerben (...) rendszabályok végrehajtásához (...) szükséges, vagy

g) amely speciális igényeket elégít ki, nincs helyettesítője és kiesése (...) a honvédelmi ágazat súlyos zavarát okozza.” (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

²⁷ „(11) Ezen irányelv nem érinti a tagállamok és hatóságai hatásköreit az igazgatási autonómia tekintetében, vagy a **nemzetbiztonság és védelem megőrzésére vonatkozó felelősségét, vagy az egyéb alapvető állami funkciók védelmére vonatkozó hatáskörüket, különösen a közbiztonságra, a területi integritásra és a közrend fenntartására** vonatkozóan. A közigazgatási szervezetek ezen irányelv hatálya alóli kizárását olyan szervezetekre kell alkalmazni, amelyek tevékenységeiket túlnyomórészt a nemzetbiztonság, a közbiztonság, a védelem vagy a bűnüldözés területén- beleértve a bűncselekményekre irányuló nyomozást, felderítést és vádeljárás lefolytatását is - végzik. Azon közigazgatási

Ezzel párhuzamosan a korábbi harmonizációhoz képest a Mógor-Angyal szerzőpáros által hangsúlyozott ágazati bővítési trend is egyértelműen visszaigazolható a CER irányelv alá vont ágazatok számában az (5) preambulum-bekezdés alapján,²⁸ az Európai Unió hatáskörének hiánya azonban eredendő korlátját jelenti a teljességre törekvés lehetőségének, szemben a tagállami igazgatási tevékenység-ellátási kötelezettség teljességéből kiinduló szemléletmóddal.

Megítélésünk szerint így összességében az okozatossági elem a kettős harmonizációs szabálytömeg kialakításának központi eleme, a Vbö. szatellit-fejezetének szükségessége szempontjából a választ hordozó megközelítés: feszültség áll fenn a jogharmonizációs kötelezettség alá tartozó, kritikus infrastruktúrákat működtető szervezeteket érintő tárgykörök Európai Bizottság felé történő adatmegosztási kötelezettsége, valamint a honvédelmi és nemzetbiztonsági ágazatokkal fémjelzett, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek (és infrastruktúrák) nemzeti adatvédelmi érdeke között még akkor is, ha a kettős kijelölés esetében az eredendő kijelölés kritikus szervezeti minősége esetén az adatszolgáltatási kötelezettséget nem írja felül a kapcsolódó másodlagos honvédelmi relevancia.

Ad 4.3 Where / Hol? – a területi elv

Ha egy törvényi fejezet címében szervezeti és infrastrukturális értelemben egyaránt szerepel a jelentőség szempontjából az országhoz viszonyítás, a területi elv jelentősége eleve adott. A másik lehetséges viszonyítási pont, az Európai Unió és a többi tagországának területe ugyanakkor a CER irányelv korábban hivatkozott 1. cikk (7) bekezdésén alapuló leszűkítő szabályozási opció szerinti szabályozási technika miatt zárható ki. Felmerülnek ugyanakkor további területiségi szempontok is.

szervezeteknek azonban, amelyek tevékenységei csak marginálisan kapcsolódnak az említett területekhez, ezen irányelv hatálya alá kell tartozniuk. (...)

Tekintettel a tagállamoknak a nemzetbiztonság és védelem megőrzésére irányuló felelősségére, a tagállamok dönthetnek úgy, hogy a kritikus szervezetekre vonatkozó, ezen irányelvben megállapított kötelezettségek részben vagy egészben nem alkalmazandók az említett kritikus szervezetekre, ha az általuk nyújtott szolgáltatások vagy az általuk végzett tevékenységek túlnyomórészt a nemzetbiztonság, a közbiztonság, a védelem vagy a bűnüldözés területéhez kapcsolódnak, beleértve a bűncselekményekre irányuló nyomozást, felderítést és vádeljárás lefolytatását is. Azon kritikus szervezeteknek, amelyek szolgáltatásai vagy tevékenységei csak marginálisan kapcsolódnak az említett területekhez, ezen irányelv hatálya alá kell tartozniuk.

Egyetlen tagállamot sem lehet arra kötelezni, hogy olyan információkat szolgáltatson, amelyek közlése ellentétes lenne nemzetbiztonságának alapvető érdekeivel. Relevanciával bírnak a minősített adatok védelmére vonatkozó uniós vagy nemzeti szabályok, valamint a titoktartási megállapodások.” (Kiemelés a szerző által hozzáadva.) Lásd még 1. cikk (5)-(8) bekezdés, a tagállami szabályozási szabadság megerősítésével a (7) bekezdésben.

²⁸ „(5) Az infrastruktúra, és az ágazatok közötti növekvő kölcsönös függőségek annak eredményeként alakulnak ki, hogy egyre inkább határokon átvelő és egymástól kölcsönösen függő, Unió-szerte a kulcsfontosságú infrastruktúrát használó szolgáltatási hálózatok jönnek létre az energia, a közlekedés, a banki szolgáltatások, az ivóvíz, a szennyvíz, az élelmiszer-termelés, -feldolgozás és -forgalmazás, az egészségügy, a világűr, a pénzügyi piaci infrastruktúra és a digitális infrastruktúra ágazatában, valamint a közigazgatási ágazat bizonyos aspektusaiban...”

Az ország területéhez kötődő területi elvi megközelítés szervezeti oldalát a Vbö. 43/A. §-ának felütése a jelentős szervezetek belföldi székhelyéhez köti,²⁹ illetve – infrastrukturális közelítésben – a honvédelmi kijelölés esetében is nevesítésre kerül a 43/G. § (5) bekezdésének b) pontjában. A székhely vizsgálata során viszont a tulajdonosi háttér összetétele nem értékelt szempont.

A Magyarország területéhez képest további szűkebb területi érintettségű szegmensként, a digitális infrastruktúra alágazatban kijelölt, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi ágazaton kívüli szervezet (és infrastruktúrája) esetében a 43/N. § (3) bekezdése szerinti utaló szabályok részeként a Kszetv. 17. § (4) bekezdés útján jelentőséget nyerhet a szervezet érintett objektuma is.

Szükséges továbbá arra is utalni, hogy – bár a Vbö. 86. §-a tartalmaz jogharmonizációs záradékot *az Unió egész területén egységesen magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint a 910/2014/EU rendelet és az (EU) 2018/1972 irányelv módosításáról és az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2022. december 14-i (EU) 2022/2555 európai parlamenti és tanácsi irányelv (NIS 2 irányelv) szempontjából is, a külföldi eredetű kibertámadások kezelésének problémáját a Kiberbizttv. hivatott kezelni, ez a lehetséges területen kívülségi szegmens a Vbö. szatellit-fejezetébe nem épült be.*

Ad 4.4 When / Mikor? – az időbeliség jelentősége

A CER irányelv 26. cikke a jogharmonizációs kötelezettséget 2024. október 17-i határidővel tartalmazta, és a 27. cikk szerint a jogelőd 2008/114/EK irányelv (ECI irányelv) 2024. október 18-án hatályát veszítette. Ehhez képest a hazai jogharmonizáció 2025. január 1-i hatálybalépése minimálisan bár, de formálisan elkésett azzal együtt, hogy a CER irányelvben szereplő határidőtűzések szempontjából az irányelv végrehajtásának ütemezése lényegesen hosszabb tényleges implementációs időszakot biztosít kijelölési és stratégiaalkotási olvasatban egyaránt.

A szatellit-fejezet elsődleges időbeliségi értelmezési tartománya a folyamatosság és ütemezettség: nincs *tabula rasa* a korábbi létfontosságú rendszerelemek átsorolása a Vbö. 84/A. § (1) és (2) bekezdés alapján 2025. április 30-i eljárás-indítási határidővel megkezdődő folyamat, amely a rendszer-konvertálási határidők időszakára az Lrtv. rendelkezéseinek átmeneti túlterjedő hatályát biztosítja a beazonosítás végéig.

A fejezeti főszabály a felkészülési fókusz: a Kszetv. áthatásával ütemezett feladatok szerepelnek egymásra épülő határidőkkel, a fegyveres összeütközések időszakáig is modellezett következményekkel.

Kivételesen egyes különleges jogrendi szabályok is nevesítésre kerülnek a 475/2024. (XII. 31.) Korm. rendeletben a honvédelmi kijelölés gyorsított eljárásrendje és utólagos véglegesítési

²⁹ „43/A. § E fejezet szabályozza a Magyarország területén székhellyel rendelkező, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenálló képességének fokozását célzó intézkedéseket, támogatási és felügyeleti rendszerüket.”

kötelezettsége vonatkozásában az 5. § (4) bekezdésében, illetve a postai egyetemes szolgáltató működőképességi fókuszra szempontjából a 39. § (2) bekezdés ac) alpontjában. A jogalkotás általános szabályaihoz képest e két utóbbi időbeliségi szabály megjelenítése a felkészülési feladatokba beépítés kötelezettsége miatt indokolható többletelem. Mindezek mellett az időbeliségi szegmens jelentősége a szatellit-fejezetben – eltérő szabályozási igény hiányában – másodlagos.

Ad 4.5 How / Hogyan? – a szabályozás módszere

A szatellit-fejezet szempontjából meghatározó jelentőségű szabályozói választás az utaló szabályokra és kivételekre épített technika,³⁰ ennek definíciós túlsúlyával és kedvezményarányosítási igényével. A Vbö. 43/A § (3) bekezdése a Kszetv. alábbi, kifejezetten harmonizációs hatású szabályozási tartalmait általános kizárását eredményezi a védelmi és biztonsági szempontból jelentős szervezetek esetében:

- a) a IV. fejezet szerinti európai kritikus infrastruktúrákat érintő együttműködés, és a tanácsadó misszió;
- b) a 23. § (1) bekezdés c) pontja szerinti nyilvántartás (megosztása);
- c) a 27. § szerinti hat vagy több tagállamban értékelhető jelentős hatás következményeinek alkalmazhatósága;
- d) a 34. § szerinti nemzetközi együttműködés és az egyedüli kapcsolattartási pont;
- e) a IX. fejezet szerinti jelentés az Európai Bizottságnak; valamint
- f) az 1. melléklet szerinti ágazati, alágazati, szolgáltatási lista (helyette a Vbö. 5. melléklete alkalmazandó).

Összességében az alkalmazhatóságot kizáró rendelkezések elsődlegesen technikai jellegűek, a két alrendszer elkülönítési határait jelölik ki. A nemzeti ellenálló képesség, a reziliencia, különösen annak honvédelmi olvasata szempontjából nagyobb jelentőségű azon kedvezmények és mentességek felsorolása, amelyekre az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek a kijelölés következtében beálló Kszetv. – ben részletezett kötelezettségek ellentételezéseként számíthatnak.

E kedvezmények elsődlegesen a védelmi és biztonsági szempontból jelentős szervezet működtetési folyamatosságának biztosításához kapcsolódnak, és ebből a szempontból a Hvt. szerinti kapcsolódások még lényegesebbnek tűnnek, mint a Vbö. elemei. A Vbö. 10. § (2) bekezdés o) pontja a polgári védelmi kötelezettség alól mentesíti a kritikus munkaköröket, 16. §-a a gazdasági és anyagi szolgáltatás alól mentesíti a nélkülözhetetlen szolgáltatás eszközeit, erőforrásait, 19. § (2) bekezdés c) pontja a rendkívüli esemény, illetve károsítás bejelentési kötelezettségét írja elő különleges jogrend és összehangolt védelmi tevékenység időszakára, 27. § (1) bekezdés j) pontja és (4) bekezdése az állami tartalékolás és támogatási elsőbbség, a 34. §

³⁰ „43/A. § (2) Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezet (...) kijelölésére, adatszolgáltatására, nyilvántartására, hatósági felügyeletére, támogatására, ellenálló képességének fejlesztésére vonatkozó kötelezettségeire, a rendkívüli események bejelentésére, az (...) együttműködésre, valamint az adatvédelemre (...) a Kszetv.-ben foglaltakat e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni...”

pedig a kapacitásfejlesztési támogatás feltételes elsőbbség lehetőségét nyitja meg, a 42. § (4) g) pontja pedig a nemzeti ellenálló képességhez a működtetés folyamatosságát kapcsolja.

A Hvt. 45. §-a ezeken túlmenően a fegyveres összeütközés időszakában a polgári védelmi feladatok közé sorolja a jelentős szervezet helyreállítását, az 59. § (1) bekezdés e) és (2) bekezdés c) pontja pedig – a honvédelmi kijelölésű infrastruktúrákra korlátozott módon – a Magyar Honvédség őrzésvédelmi és működtetési közreműködésének lehetőségét irányozza elő.

5. Fenntartható a fókusz? – *De lege ferenda* következtetések

A Vbö. jelentős szervezetekre vonatkozó szabályainak az 5W+H modell alapján lefolytatott értékelése alapján a szabályozási szabadság szuverenitási szegmensének (Miért/Why?) jelentősége emelkedik ki a vizsgálati szempontok közül. A szatellit-fejezet szabályozási folyamatának jellege szempontjából a domináns módszer az **átalakulás (transformation)** volt, nem pedig a reziliencia vagy az alkalmazkodás a *golyó és tál modellje* szerint. A definíciós túlsúlyú utaló szabályok következtében az V/A. fejezet a Kszetv. olyan kapcsolódását teremtette meg, ahol a rendszerképző szabályozási mozzanat a Vbö. -n kívülről érvényesül, a fejezeten belül pedig a honvédelmi célú elsődleges vagy kettős kijelölés szabályrendszere jelentős terjedelmű különös részt képez.

A Vbö. 43/F. § (1) bekezdése az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenálló képességének kérdését a Nemzeti Biztonsági Stratégiához³¹ kapcsolja, amely különösen a kormányhatározati szintű végrehajtási dokumentumok szempontjából nyer jelentőséget. E szintre sorolható be

- a Magyarország kritikus szervezetek ellenálló képességére vonatkozó nemzeti kockázatértékeléséről szóló 1191/2025. (VI. 5.) Korm. határozat (a továbbiakban: kockázatértékelés) és
- a Magyarország kritikus szervezetek ellenálló képességére vonatkozó nemzeti stratégijáról szóló 1192/2025. (VI. 5.) Korm. határozat (a továbbiakban: stratégia).

E két határozat mellékletének azonos, „Stratégiai célkitűzés” című 1. pontjainak közös eleme, hogy alkalmazni rendeli az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek esetében is a kritikus szervezetekre vonatkozó, jogszabályokban ki nem zárt kockázatértékelési,³² illetve stratégiai³³ követelményeket. A kockázatértékelés ugyanakkor

³¹ Jelenleg a Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV.21.) Korm. határozat (a továbbiakban: NBS)

³² „... A Kszetv. hatálya alá tartozó kritikus szervezet a Kockázatértékelés figyelembevételével alakítja ki a kockázatértékelését, az ellenálló képességi mátrixot és az ellenálló képességi intézkedéseit. A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény V/A. fejezetének hatálya alá tartozó, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek esetében a Kockázatértékelés követelményeit – a jogszabályok eltérő rendelkezései által nem érintett elemeiben – megfelelően alkalmazni kell.” MAGYAR KÖZLÖNY 2025. évi 67. szám 3847.

³³ „... Kiemelt jelentőségű, hogy a szövetségesi feladatok, a nemzetközi egyezmények és előírások teljesítésén túl a nemzeti ellenálló képességi rendszer fejlesztése részeként a kritikus szervezetekkel azonos szinten valósuljon meg az

közvetlenül kapcsolódik az NBS 2020. évi mérlegelést tükröző 17 elemű 124. pontjához, mivel az elemek sorrendiségét fenntartva szűkíti a felsorolást nyolc pontra, rögzítve egyúttal a viszonyítási pontot.

Nemzeti Biztonsági Stratégia 124. pont	Kockázatértékelés 2025.
1. <i>illegális migráció / népesség-betelepítés,</i> 2. <i>váratlan katonai támadás,</i> 3. <i>Hibrid destabilizálás kormányzat és társad.,</i> 4. <i>kibernetikai támadások vs krit. infrastruktúra,</i> 5. <i>terrortámadások,</i> 6. <i>a nemzeti döntési jogkörök kisebbségekre kiterjedő olvasatú védelme,</i> 7. <i>demográfiai kihívások, előregedés /népességfogyás,</i> 8. <i>gazdasági válság,</i> 9. <i>energetikai ellehetetlenülés,</i> 10. <i>„bukott államiség” határon áttérjedő hatásai,</i> 11. <i>technikai forradalom – terrorizmus nexus,</i> 12. <i>szervezett bűnözés,</i> 13. <i>tömegpusztító fegyverrel elkövetett támadás,</i> 14. <i>regionális hatású ipari balesetek, katasztrófák,</i> 15. <i>tömeges és súlyos humánjárványok,</i> 16. <i>rendszeres természeti katasztrófák,</i> 17. <i>klímaváltozás – vegetációk pusztulása.</i>	a) váratlan fegyveres támadás; b) hibrid fenyegetések és események: Mo. destabilizálása, korm. cselekvőképességének, pol. stabilitásának és társ. egységének gyengítése, nk. érdekérvényesítő képességének korlátozása céljából; c) jelentős károkat okozó kibertámadások a korm. informatikai rendszerek, e-közigazgatás, közműszolgáltatók, strat. vállalatok, a létfontosságú infrastruktúra egyéb elemei és más, a társadalom működésében fontos szervezetek számítógépes hálózatai ellen; d) terrorcselekmények; e) energiaellátási válsághelyzet (villamosenergia, földgáz, valamint kőolaj- és kőolajtermék-ellátási válsághelyzet); f) ipari balesetek és katasztrófák; g) tömeges humán és állati eredetű járványos betegségek, részeként az élelmiszer-lánc biztonsági kockázatok is; h) természeti katasztrófák rendszeres bekövetkezése.

2. Táblázat: a kockázatok összevetése az NBS és a kockázatértékelés felsorolásai alapján (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

A sorrendi változtatás nélküli szűrés jelentős szűkítést eredményezett, bár az aktuálissá vált állategészségügyi betegség élelmiszerlánc-hatásaira tekintettel tartalmi kiegészülést eredményezett, a tömeges humánjárványokhoz hasonló módon. A három legmarkánsabb kimaradó tényező *a migrációs, a demográfiai és a klíma-kihívások* köre, amelyek közül az utóbbinak van „kritikus” és az ország védelme és biztonsága szempontjából „jelentős” szervezeteket érintő olvasata is.

Az új szabályozási rendszer szempontjából így alapvető kihívásként vethető fel, hogy annak fókusza fenntartható-e: ismét konfliktusos átalakulási fázis, vagy pedig stabilizációs finomhangolási időszak következhet. E kérdés szempontjából nem csak az Európai Unió harmonizációs dokumentumokra megvalósuló értékelése, hanem az Alkotmánybíróság kapcsolódó területeket érintő, környezetvédelmi szempontokból fokozott érzékenységgű elvárása is jelentőséget nyer, amely a kockázatértékeléssel párhuzamosan *a klímavédelemről szóló 2020.*

ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenálló képességének erősítése az állampolgárok jólétének és az alapvető szolgáltatások folyamatosságának biztosítása érdekében, különösen az egyes függőségekből eredő ellátási láncok üzemfolytonos biztonsága, így az ország védelem és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek esetében a nemzeti stratégia követelményeit – a jogszabályok eltérő rendelkezései által nem érintett elemeiben – megfelelően alkalmazni kell.” MAGYAR KÖZLÖNY 2025. évi 67. szám 3852.

évi XLIV. törvény vonatkozásában, a golyó és tál modelljével jelentős átfedésben álló követelményt³⁴ érvényesíti a II/3536/2021. ügyben született határozat 2. mulasztási pontjában.

A fenntarthatósági fókusz beemeléseinek szükségességét az alkotmánybíróági indokolás a kritikus infrastruktúrák vonatkozásában konkrétan nevesíti, így vélhetően – a kifejezett és indokolható eltéréseken túl – annak érvényesítését az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetekre is alkotmányossági okokból mérlegelni szükséges:

„[106] Az MTA állásfoglalása szerint a klímaváltozás légkörtudományi jellemzői alapján **felvethető intézkedések magukban foglalják a kritikus infrastruktúra, különösen a katasztrófavédelem, a veszélyt jelző szolgáltatások, az energetikai és egyéb közüzemi rendszerek, az élelmiszerellátás és a közlekedés fejlesztésére és védelmére vonatkozó szabályok újragondolását.** Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy ezen kérdéseket egyes, a jelen határozat VII. 4. pontjában külön bemutatásra nem került **stratégiai dokumentumok is vizsgálják és elemzik.**”³⁵

³⁴ „2. Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja, hogy az Országgyűlés az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdését, XX. cikk (1) bekezdését és XXI. cikk (1) bekezdését sértő, mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azzal, hogy nem szabályozta átfogóan és kifejezetten a Kárpát-medence és Magyarország sajátosságainak megfelelően a klímaváltozást előidéző üvegházhatású gázok csökkentésének **a hagyományos kibocsátás szabályozásán túli eszközeit (mitigáció), a klímaváltozás következményeihez történő alkalmazkodás eszközeit (adaptáció),** valamint a klímaváltozás **következményeivel szembeni ellenállóképesség növelésének eszközeit (reziliencia).** Az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2026. június 30. napjáig tegyen eleget.” (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

³⁵ II/3536/2021. AB határozat Indokolás VII/5. [106] pont. (Kiemelés a szerző által hozzáadva.)

Felhasznált Irodalom:

- Bárczi Géza – Országh László (vez. szerk.): **A magyar nyelv értelmező szótára I-VII. kötet** MTA Nyelvtudományi Intézet 2016 <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/elolap.php>
- Bodó Attila Pál: A kiberbiztonsági stratégia módosításának kérdései: kihívások és lehetséges válaszok egy változó világban, *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok* 2023/5. https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/VBSZK%20MT_2023_5_BOD%C3%93%20Attila_P%C3%A1l_A%20kiberbiztons%C3%A1gi%20strat%C3%A9gia%20m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1nak%20k%C3%A9rd%C3%A9sei%20-%20kih%C3%ADv%C3%A1sok%20%C3%A9s%20lehets%C3%A9ges%20v%C3%A1laszok%20egy%20v%C3%A1lt%C3%B3vil%C3%A1gban.pdf
- Goto Erik – Lőrincz Viktor Oliver: **Reziliencia, alkalmazkodás, kognitív modellek és a jog**; In: Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.) *A magyar jogrendszer rezilienciája 2010–2020*, ORAC Kiadó Kft., 2022. https://jog.tk.hu/uploads/files/Reziliencia_honlapra.pdf 93-109.
- Kádár Pál – Till Szabolcs Péter: **A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásának biztosítékai a Vbö. tükrében**; In: Balogh András József (szerk.): *Szemelvények a védelmi és biztonsági szabályozás reformja témaköréből*; Ludovika Egyetemi Kiadó, Bp. 2024. <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/101104> 13-64.
- Kádár Pál (szerk.): *A védelmi és biztonsági szabályozás magyarországi reformja*; Ludovika Egyetemi Kiadó Bp. 2024. <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/100984>
- Közszolgálati Online Lexikon / Létfontosságú rendszerelemek szócikk; <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/letfontossagu-rendszerelemek/>
- Reyes, Jaydee: *A Comprehensive guide to the 5W1H Method*; 21. Dec. 2023. <https://safetyculture.com/topics/5w1h/>
- Till Szabolcs: *A honvédelmi alkotmányosság tematikus trendjei és hangsúly-változásai I. (Érvek egy alternatív értékelési modell szükségessége mellett)*; Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2021/1. https://epa.oszk.hu/02500/02511/00016/pdf/EPA02511_katonai_jogi_szemle_2021_1_007-042.pdf 7-42.
- Tóth Melinda Dr. (szerk.): *Létfontosságú rendszerek védelme*; *Infojegyzet 2024/25. Országgyűlés Hivatala* 2024. október 31. https://www.parlament.hu/documents/d/guest/infojegyzet_2024_25_letfontossagu_rendszerek_vedelme
- Magyarország Alaptörvénye
- A Tanács 2008. december 8-i 2008/114/EK irányelve az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről (EGT-vonatkozású szöveg, ECI irányelv)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2022. december 14-i (EU) 2022/2555 irányelve az Unió egész területén egységesen magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint a 910/2014/EU rendelet és az (EU) 2018/1972 irányelv módosításáról és az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről (NIS 2 irányelv)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2022. dec. 14-i (EU) 2022/2557 irányelve a kritikus szervezetek rezilienciájáról és a 2008/114/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (CER irányelv).
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.)
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgáltatokról (Nbtv.)

- 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (Eütv.)
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról (Kat.)
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről (Lrtv.)
- 2020. évi XLIV. törvény a klímavédelemről
- 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (Vbő.)
- 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről (Hvt.)
- 2024. évi LXXXIV. törvény a kritikus szervezetek ellenálló képességéről (Kszetv.)
- 2024. évi LXIX. törvény Magyarország kiberbiztonságáról (Kiberbizttv.)
- 475/2024. (XII. 31.) Korm. rendelet az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenálló képességéről
- 1163/2020. (IV.21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (NBS)
- 1191/2025. (VI. 5.) Korm. határozat Magyarország kritikus szervezetek ellenálló képességére vonatkozó nemzeti kockázatértékeléséről (Kockázatértékelés)
- 1192/2025. (VI. 5.) Korm. határozat Magyarország kritikus szervezetek ellenálló képességére vonatkozó nemzeti stratégiájáról (Kszestrat.).
- II/3536/2021. AB határozat https://media.alkotmanybirosag.hu/2025/06/sz_ii_3536_2021.pdf